

Egenomsorg og kronisk hjemmearbejde

Debatseminar:

"Sammenhæng og egenomsorg – set fra patientens synsvinkel"

Dansk Sundhedsinstitut

Kbh. d.10.11.2009 – Århus d. 12.11.2009



Den kroniske patient – nærbilleder af livet med kronisk sygdom

- Feltarbejde udført blandt 11 patienter med diagnoserne KOL, diabetes og hjertekar sygdomme i foråret 2008 (interviews og deltagerobservation)
- Forskningsspørgsmål:
 - Hvordan opleves hverdagslivet med kronisk sygdom?
 - Hvordan forstås og håndteres egenomsorg?
 - Hvordan opleves organisationer og aktører i sundhedsvæsenet?
- Samarbejde og –finansiering mellem Region Midtjylland, Horsens klyngen og DSI



Perspektiver på egenomsorg

- Forskellige definitioner og faglige traditioner - ofte mangel på klare definitioner (Dørfler og Hansen 2005)
- Centralt begreb i lanceringen af paradigmeskift i omsorgen for de kronisk syge (Sundhedsstyrelsen 2005)
- Historisk udvikling? Fra Orem til KRAM faktorer?
- Hvad er patienternes perspektiv?



Jakob

- *Interviewer: Har de inde på sundhedsteamet brugt et ord, der hedder egenomsorg?*
- *Jakobs kone Mette: Jo, det er det der, Jakob, hvor du skulle tage ansvar for din egen sygdom, og du selv kan gøre nogle ting, ikke også? Og det gør du jo også.*
- *Jakob: Ja ja, men det har de jo brugt så. Det kan jeg slet ikke huske.*
- *Interviewer: Men når jeg så spørger dig, hvordan du tager vare på dig selv?*
- *Jakob: Jamen, så gør jeg jo det, jeg skal gøre.*
(51 årig diabetes patient)



Hans

- *Interviewer: Hvad gør du for at passe på dig selv?*
- *Hans: Jamen passer på en selv... Det kommer helt automatisk. Når man ikke kan mere, så holder man bare.*
- *Interviewer: Det er simpelthen det med at sørge for at få holdt nogle pauser?*
- *Hans: Så slapper man bare af.*
- *Interviewer: Hvad så med alt det der, der er så mange, der siger nu, at man skal holde sig sund ved at motionere og spise sundt og alt det der. Hvad siger du til det?*
- *Hans: Det må de gerne gøre for mig.
(73 årig KOL patient)*



Inger

- *Interviewer: Har du hørt begrebet egenomsorg?*
- *Inger: Ork ja. (griner, derefter følger en snak om, hvordan det er et begreb, der har stået centralt og har været meget diskuteret i sygeplejen).*
- *Interviewer: Hvordan tager du vare på dig selv?*
- *Inger: Jamen, jeg prøver at leve efter... prøver! Kost, motion. Altså, for mig er det så vigtigere at bevare min relation til arbejdsmarkedet og nogle fritidsaktiviteter.*
(61 årig diabetes patient)

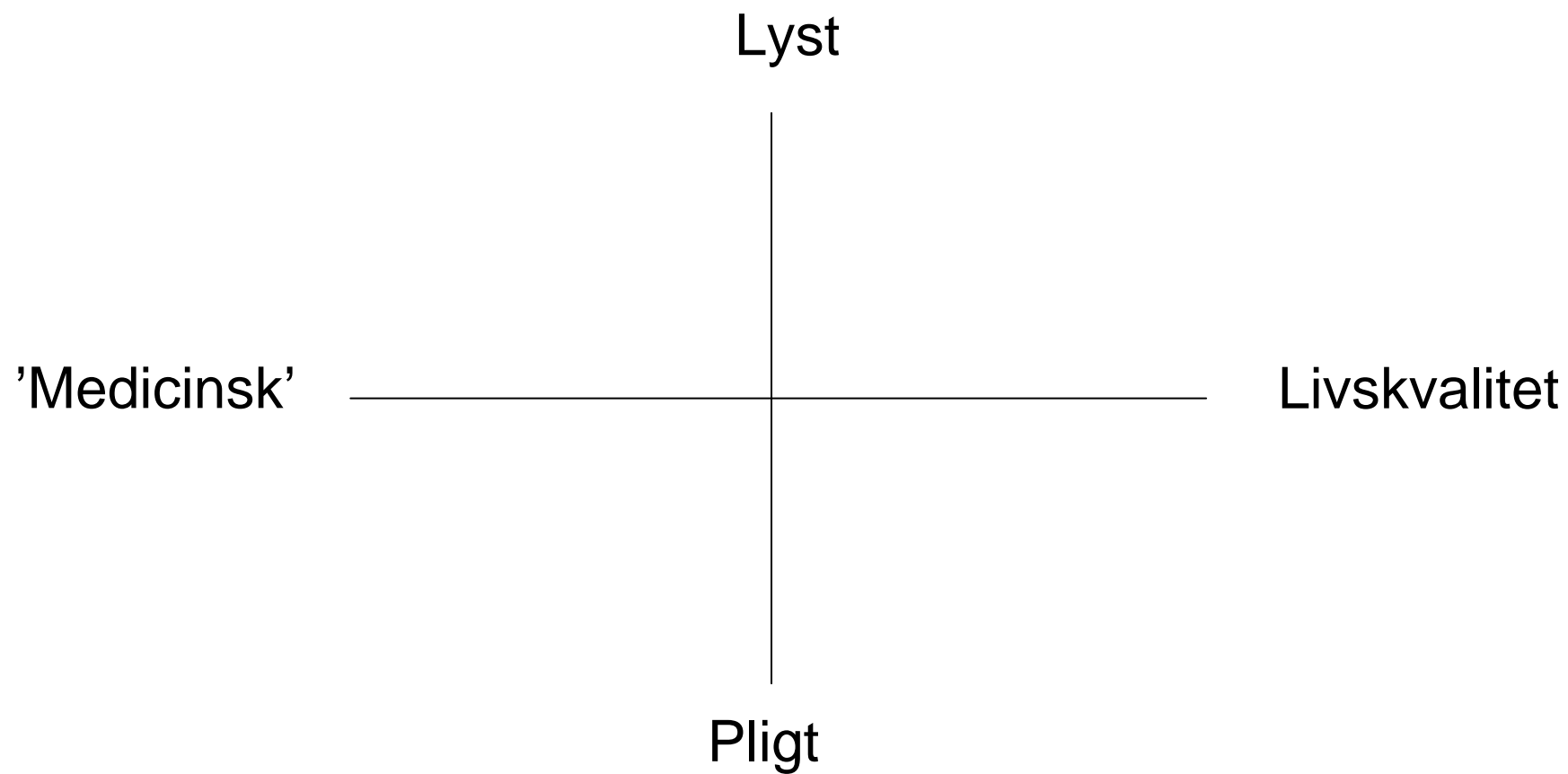


Hanne

- *Interviewer: Men det der med, hvordan forskellige mennesker tager vare på sig selv?*
- *Hanne: Jeg er god ved mig selv.*
- *Interviewer: Er du det?*
- *Hanne: Ja. (...) Det er jeg. Jeg var også gået til en skønhedsklinik. Jeg tænkte ved mig selv, jeg syntes selv, at jeg så så forfærdelig grå og træt ud.
(75 årig KOL patient)*



Patienternes forståelser af egenomsorg



Kronisk hjemmearbejde

- Kronisk hjemmearbejde refererer til det arbejde, som patienter og familier udfører i deres hjemlige omgivelser i forhold til deres sygdom (Grøn, Mattingly & Meinert 2008)
- Sundhedsvæsenet som skole: nogen giver lektier for!
Historisk udvikling i 'det folkelige sundhedsarbejde'
(Kleinman 1980)



Typer af hjemmearbejde

- Tre typer
 - 'Medicinske' opgaver: monitorering, medicin håndtering
 - Livsstilsforandringer: primært KRAM faktorerne
 - 'Selv' opgaver: arbejdet med sig selv, motivation, holdning til krop og sundhed
- Kronisk hjemmearbejde hælder mod det medicinske og det pligtbetonede i patienternes perspektiver



Patienternes tilegnelse af hjemmearbejdet

- Eks: Peters gåture (73 årig diabetes patient)
- Patienterne integrerer de pligtbetonede og medicinske aspekter med de lystbetonede, der handler mere bredt om livskvalitet.



Tilegnelsen betinget af social position

- Jakob: mønsterpatienten
- Hans: 'ikke en svamp men en sten'
- Vigtige sociale parametre: køn, alder, social status



Hjemmearbejdet er socialt – på godt og ondt

- Hjemmearbejdskammerater:
 - Døtre, koner, familiemedlemmer
 - Naboer, venner, med-trænere i fitnesscentret
 - Holdkammerater på patientskolen
 - Sundhedsprofessionelle



Hjemmearbejds-kammerater

- *Mark: "Og så sådan at stå og få ros af en, der ligner en græsk gud. Han var helt imponeret over, at jeg havde flyttet mine kondital i løbet af den tid, tre måneder. Fik ros hele vejen ind under bruseren. Jamen jeg var sådan helt... det var sådan lidt stort for mig".
(37 årig hjertepatient)*



Hjemmearbejdsammerater - dilemmaer

- Peters hjemmearbejdsammerater på gåtur og i trænings centret
- Patientskole ammerater ikke 'i samme båd'



Egenomsorg – opgaver for fremtiden

- Øget opmærksomhed på sociale parametre (især køn, alder, social status)
- Individuel tilgang til patienterne ('situationsbetinget egenomsorg')
- Løft af sundheds-pædagogiske kompetencer
 - Hvordan forstås egenomsorg?
 - Hvilke metoder bruges til at arbejde med egenomsorg?
 - Særligt fokus på gruppe dynamikker, holdundervisning etc.



Referencer

- Dørfler, L. & Hansen, H.P. (2005). *Egenomsorg - en litteraturbaseret udredning af begrebet*. København: Sundhedsstyrelsen, Viden- og Dokumentationsenheden.
- Grøn, L., Vang, S., & Mertz, M. K. (2009): "Den kroniske patient. Nærbilleder af livet med kronisk sygdom." DSI rapport. Dansk Sundhedsinstitut.
- Grøn, L., Mattingly, C., Meinert, L. (2008): "Kronisk hjemmearbejde. Sociale håb, dilemmaer og konflikter i hjemmearbejdsnarrativer i Uganda, Danmark og USA." Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund nr. 9.
- Kleinman, A. (1980). *Patients and Healers in the Context of Culture. An Exploration of the Borderland between Anthropology, Medicine, and Psychiatry*. Berkeley: University of California Press.
- Sundhedsstyrelsen (2005). *Kronisk sygdom, patient, sundhedsvæsen og samfund. Forudsætninger for det gode forløb*. København: Sundhedsstyren

